

Carl R. Trueman

Strange New World: How Thinkers and Activists Redefined Identity

Chicago, Illinois: Crossway, 2022, str. 204

„Sadržaj ove knjige tradicionalnim će kršćanima neizbježno biti donekle depresivan, budući da se bavi povijesnim razvojem ideje modernog ‘ja’ koje preispituje naša gledišta na svakoj razini i upućuje na to da je svijet u kojemu sad živimo antagonističan prema izražavanju naših uvjerenja o ovim pitanjima“ (str. 169). Ovako dr. Carl Trueman započinje posljednje poglavlje svoje knjige, a citiram to na početku osvrtu zato što odlično izražava moj doživljaj njezina čitanja. Na neki način čitatelj je u kušnji pomisliti da smo već izgubili kulturološku bitku. No je li to istina? Carl Trueman ipak nas na kraju ne ostavlja uciviljenima. Kako bismo razumjeli u kakvom svijetu živimo i odakle je došla „moderna seksualna revolucija“, moramo razumjeti ideje koje su bile začete još prije nekoliko stoljeća, a u tome nam je Trueman izvrstan vodič.

Carl R. Trueman (dr. sc., Sveučilište u Aberdeenu) profesor je biblijskih i religijskih studija na koledžu Grove City. Urednik je časopisa *First Things* te cijenjen povjesničar i teolog u crkvi i akademskim krugovima. Pisac je mnogih knjiga, uključujući njegovo važno znanstveno djelo *The Rise and Triumph of the Modern Self: Cultural Amnesia, Expressive Individualism, and the Road to Sexual Revolution*. *Strange New World* kratka je verzija toga sveska. To je „kraća, pristupačnija inačica osnovne tvrdnje za nestručnjake koji bi mogli imati koristi od temeljnog narativa, u smislu da im može pomoći da bolje razumiju povijesni trenutak u kojemu se nalaze kao i posao koji obavljaju u službi, kulturi, politici, poslovnom svijetu i, najvažnije, u odgoju sljedeće generacije“ (str. 12). *Strange New World* knjiga je napisana za one koji žele razumjeti vremena u kojima živimo, vremena u kojima je LGBTQ+ kultura u porastu i njezina moć dopijeva u političke sfere naših modernih zapadnih društava. Ovo je knjiga za one koji žele znati što se sad događa u svijetu i zašto je došlo do krize seksualnog identiteta među zapadnjačkim stanovništvom. Trueman je pomno složio devet poglavlja kako bi predstavio odgovore i teze, vješto prateći povijesne ideje i učinkovito ih povezujući s trenutačnom situacijom.

U prvomu poglavlju knjige, „Dobro došli u ovaj čudni novi svijet“, Trueman nas uvodi u situaciju: „Dobro došli u ovaj čudni novi svijet. Možda vam se ne sviđa, ali to je mjesto na kojemu živite i stoga je važno da ga pokušate razumjeti“ (str. 21). Tim svijetom vlada zbunjenost i konstantna mijena kulturnih normi koje je teško razumjeti. Društvo se mijenja velikom brzinom, a naglasak je na spolu,

rodu i identitetu. Trueman navodi nekoliko termina koji će nam pomoći shvatiti kulturni trenutak u kojemu se nalazimo. Prvo valja spomenuti ideju autentičnog „ja“, koja je povezana uz *ekspresivni individualizam, seksualnu revoluciju i društveni imaginarij*. Autentično „ja“ je, kako nam pisac kaže, „dublja ideja o tome gdje se nalazi ‘pravo ja’, kako to oblikuje moj pogled na život i od čega se sastoji ispunjenje ili sreća toga ‘pravog ja’“ (str. 21-22). Trueman zaključuje ovom važnom definicijom: „Moderno autentično ‘ja’ pretpostavlja autoritet unutarnjih osjećaja i autentičnost definira putem sposobnosti društvenog izražavanja toga ‘ja’. Moderno ‘ja’ također pretpostavlja da će društvo u cjelini priznati i potvrditi to ponašanje. Takvo ‘ja’ definirano je putem onoga što se zove ekspresivni individualizam“ (str. 22). *Ekspresivni individualizam* naziv je koji opisuje ponašanje modernog „ja“ pri čemu se autentičnost postiže samo izražavanjem svojih unutarnjih osjećaja kako biste mogli živjeti svoj život kao osoba koja želite biti. Takva vrsta individualizma povezana je uz *seksualnu revoluciju* koja je zapravo sve prisutnija seksualna kultura koja hvali upotrebu pornografije i istospolnoga seksa te ništa od toga (kao i mnoge druge stvari) ne smatra sramotnim. To dovodi do izražavanja vašega seksualnog identiteta na način koji zahtijeva njegovu kulturnu i javnu afirmaciju te prihvaćanje. No zašto na taj način razmišljamo o ovim stvarima? Trueman ovdje koristi naziv *društveni imaginarij*, koji je posudio od Samuela Taylora: „...o svijetu ne razmišljamo prvenstveno putem racionalnih argumenata utemeljenih na prvim načelima. Proces je mnogo intuitivnije naravi. To nadalje znači da priča o modernom ‘ja’ nije samo priča o velikim idejama velikih mislioca, nego je to priča o tome kako intuicijom zamišljamo da je svijet postao“ (str. 29). Objasnivši ove nazive, sad se možemo okrenuti istraživanju ideja koje nalazimo još kod Descartesa i Rousseaua.

Drugo poglavlje nosi naslov „Romantični korijeni“ i bavi se idejama dvojice mislioca romantizma, a to su René Descartes i Jean-Jacques Rousseau. Prvi od te dvojice, Descartes, stavlja autoritet unutarnjega života i unutarnjih osjećaja na prvo mjesto, dok Rousseau ide dalje i u svojim djelima objašnjava da smo doista svoji samo onda kad smo svjesni svojeg unutarnjeg života i glasa prirode. Po njegovu mišljenju rođeni smo bez istočnoga grijeha, a grijeh se nalazi u društvu. Kako bismo bili istinski slobodni, moramo pronaći svoje pravo „ja“, svoju unutarnju osobu. Autori, pisci i mislioci romantizma htjeli su se povezati s prirodom (budući da su smatrali da je društvo pokvareno) kako bi pronašli pravu ljudskost. U prirodi su pokušavali pronaći pravu moralnost. Trueman to ovako sažima: „Ukratko, romantičari daju autoritet osjećajima, tom unutarnjem psihološkom prostoru, koji posjeduju sva ljudska bića. Ti su osjećaji prije svega nepatvoreni, iskonski i pravi vodiči koji nam pomažu otkriti tko smo kao ljudska bića. Društvo je ono koje svojim sitničavim rivalstvima, natjecanjem i umjetnom sofisticiranosti izvrće, izopačuje i iskrivljuje te osjećaje“ (str. 46).

Pisac se dalje bavi Karlom Marxom i Friedrichom Nietzscheom. Treće poglavlje naslova „Oslobođeni Prometej“ razrađuje Marxova i Nietzscheova stajališta o religiji. Karl Marx, koji je za razliku od Hegela bio materijalist, vidi ekonomske odnose kao odlučujuće za naše razumijevanje stvarnosti, a naše razmišljanje može se s vremenom mijenjati upravo zbog ekonomske situacije. On se također nadovezuje na Feuerbachovu kritiku religije u kojoj on „vidi religiju kao proizvod ekonomskih uvjeta. Kao rezultat toga, vjerska učenja moraju se shvatiti u okvirima tih ekonomskih uvjeta“ (str. 56). On shvaća religiju kao ljudsku tvorevinu koja sprječava ljude da se pobune (ovdje govori protiv šefova tvornica i vlasnika). Kako bi ljudi mogli slobodno djelovati, religija se mora vidjeti kao lažna i stvari se moraju uzeti u svoje ruke. Nietzsche ide dalje i tvrdi da se samo oslobađanjem do metafizičkih mitova i moralnih granica čovjek uistinu može osloboditi. Za njega je moral pitanje ukusa ili estetike, a ne onoga što je ispravno ili pogrešno. Ovo modernomu čovjeku vjerojatno zvuči poznato. Dokaz Nietzscheove filozofije nalazi se u djelima Oscara Wildea.

Četvrto poglavlje, „Seksualiziranje psihologije, politiziranje seksa“ bavi se Sigmundom Freudom, koji seks vidi kao najveću sreću. Pravo ostvarenje autentičnog ‘ja’ koje je oslobođeno od moralnosti nalazi se u seksualnom zadovoljstvu. Za Reicha, „postojanje moralnih načela upućuje na neispunjenje seksualnih potreba. U svijetu u kojem se identitet temelji na seksualnim potrebama to znači da se nečiji identitet potiskuje ili nijeće. Prema tome, ne radi se o tome da se ta načela trebaju promijeniti ili olabaviti, nego ih se treba u potpunosti ukinuti“ (str. 85). Trueman kaže da je spol postao političko pitanje. Naš identitet sveden je na svoj spolni dio i to postaje naše glavno obilježje. Budući da se radi o nečemu što je vrlo važno, to onda postaje politički normativno. Više ne govorimo o spolu i rodu u prirodnim okvirima i gledištima, nego u okviru naše političke borbe, političkog stajališta i identiteta. Ovo nama koji živimo u postmodernom kontekstu zvuči još poznatije.

No jesu li ljudi čitali te filozofe i mislioce? Kada su i kako te ideje postale naša stvarnost? Trueman pojašnjava kako možemo pratiti ideje od misli do djela u petomu poglavlju koje se zove „Pobuna mnoštva“. Trueman istražuje kako nam je tehnologija pomogla da postanemo gospodari moći. Nastavlja istražujući pobunu protiv tradicionalnih autoriteta kao što su Crkva, obitelj i nacija te nas vodi do teme gubitka svetoga reda i uspona osobnih mišljenja koja nisu izgrađena na racionalnosti i autoritetu. Također piše o usponu kontracepcije, pornografije i seksa gdje je seksualna sloboda ideja i radnja koja vodi do prave sreće, koja nas zatim upućuje prema elitnim dijelovima društva, političkim, obrazovnim i drugim sferama moći te postavlja pozornicu za autentično izraženo „ja“.

U šestom poglavlju pod naslovom „Plastični ljudi, tekući svijet“, Trueman nastavlja objašnjavati moderno „ja“ u današnjoj kulturi definirajući tri opća pojma koji nam pomažu razumjeti što je to ljudsko biće. Ta tri pojma su: narav

osobnosti, politika priznanja i moć zamišljenih zajednica. U prvom pojmu, naravi osobnosti, autor pojašnjava socijalnu antropologiju te kako se kao pojedinci u društvu ponašamo. Svi želimo biti priznati i želimo pripadati nekoj skupini, što pak vodi do politike priznanja. Autor više vremena provodi pišući o temi zamišljenih zajednica. Svi težimo nekamo pripadati i poistovjetiti se s nečim. Napretkom tehnologije nudi nam se mnogo vrsta zajednica. Više se ne poistovjećujemo s obitelji i narodom, nego stvaramo vlastite zajednice u kojima se možemo izraziti i stvoriti svoje identitete. „Moderno ‘ja’ sasvim je plastično, a vanjski je svijet – sve do razine naših tijela – fluidan, nešto što ne pruža čvrst temelj na kojemu možemo izgraditi svoj identitet“ (str. 126). Na ovaj način, prisiljavajući nas da njihovu žrtvu vidimo kao moralnu žrtvu, LGBTQ+ zajednica postaje snažan i dominantan glas i narativ.

Trueman nastavlja s objašnjenjem današnje seksualne revolucije u sedmomu poglavlju koje nosi naziv „Seksualna revolucija zajednice LGBTQ+“. Nije sve u toj zajednici savršeno. Lezbijke i homoseksualci ne slažu se uvijek s transrodnim osobama. Ove skupine ne dijele isto mišljenje o biološkom spolu i opisu roda. Nadalje, autor opisuje kako su ove stvari ušle u politiku s dokumentom iz 2006. godine, takozvanim *Yogyakarta načelima*, što je dokument o zaštiti ljudskih prava u vezi sa spolom i rodom napisan za vlade svijeta.

U osmomu poglavlju pod naslovom „Život, sloboda i težnja za srećom“ autor pojašnjava način na koji je ekspresivni individualizam doveo do novih definicija o slobodi govora i slobodi religije. Seksualni skandali više ne donose sa sobom sramotu, nego se često pohvaljuju. Budući da je seksualna revolucija postala toliko divlja i otvorena, nalazi se u izravnom sukobu s religijom, konkretno, s kršćanstvom i judaizmom na Zapadu. Problem je u tome što za zajednicu LGBTQ+ tolerancija nikad neće biti dovoljna jer oni nastoje postići jednakost. Psihološki obrazac njihova identiteta oblikuje njihov politički položaj u današnjem društvu. Izgubljena je sloboda govora (drugim riječima, kritika) i na nju se gleda kao na mržnju. To se najbolje vidi u tzv. kulturi odstranjivanja ili otkazivanja, u kojoj se ljudima oduzima glas ako nisu u istoj skupini kao LGBTQ+ ili neke druge radikalno ljevičarske zajednice. Trueman kaže: „Sloboda govora i akademska sloboda samo su dozvole za ugnjetavanje i marginaliziranje slabih. Prava sloboda nalazi se u poništavanju takvih tradicionalnih vrlina i njihovoj zamjeni ‘žrtvocentričnim’ autoritarizmom“ (str. 166). Kako živjeti u takvom svijetu? Autor ima ohrabrenje za kršćane u posljednjem poglavlju.

Strange New World pismo je kršćanima, hodočasticima u ovom novom društvu. Kao prvo, moramo razumjeti sebe. Mi sudjelujemo u ekspresivnom individualizmu, naša je vjera osobna, a takva je i naša odgovornost poruci evanđelja. Postoji kršćanska ideja ekspresivnog individualizma povezana s ljudskim dostojanstvom u Božjemu poretku svega stvorenog. Trueman nas uči da ostanemo ponizni kad preispitujemo sebe i svoja uvjerenja te da njegujemo poniznost u raz-

govoru s onima s kojima nemamo dodirnih točaka. Možemo to naučiti od prve Crkve i njezinih teških okolnosti u kojima su zajednica i zajedništvo, zajedno s razvojem teologije, igrali važnu ulogu. On nas potiče da čitamo stare vjeroispovijesti i poučavamo svoje crkve i obitelji cijeli Božji naum dok štujemo Boga i proučavamo Sveto pismo (možemo se okrenuti Psalmima u kojima nalazimo i emocije i teologiju). Trueman također ističe da možemo pronaći pomoć u prirodnom zakonu i teologiji tijela. Na kraju, ne očajavamo, ali nismo ni optimistični. Stvari će se neko vrijeme pogoršavati, ali moramo ostati realistični jer na kraju Bog pobjeđuje: „...neka tužaljke budu kontekst izoštravanja našeg identiteta kao Božjega naroda i naše gladi za velikim svršetkom koji nas čeka na svadbenoj gozbi Janjeta“ (str. 187).

U zaključku, knjiga ostavlja sažet i dubok utisak na čitatelja. Često ne razmišljamo zašto su stvari u društvu postavljene kako su postavljene. Ne razmišljamo često o tome da ideje uistinu imaju posljedice. Ova je knjiga puna dokaza koji nas potiču da se pitamo – kamo idemo sa svim novim konceptima samih sebe i kakve posljedice tek trebamo vidjeti? Carl Trueman daje jasnu analizu koju svaki čitatelj može razumjeti. Njegov je stil jednostavan, a donosi raspravu u tekst na način koji može potaknuti čitatelje da vode bilješke i označe više odjeljaka knjige. Svaka riječ u ovoj knjizi vrijedna je za kršćane ili tradicionalne pojedince koji žive u današnjem društvu.

Strange New World knjiga je koju bi svaki vođa trebao moći pročitati, posebice europski kršćanski vođe koji čekaju da svi trendovi sa Zapada dođu u Europu u većem obliku. Ova vam knjiga može pomoći da razumijete kako biti sol u čudnom novom svijetu i nađete praktične načine kako to činiti. Kršćani su zbunjeni jer ne znaju kako se pripremiti za dolazeće trendove i kako zaštititi svoje obitelji od utjecaja gore navedenog. Preporučujem vam da kupite ovu knjigu, da je pročitate i podijelite s drugima, bez obzira na to jeste li pastor ili radnik. Ovo je znanstveno djelo, ali ljudi se toga ne trebaju bojati. Nije napisano na razini koja je laiku nedostižna. Knjiga vas upućuje na neke bibliografske reference koje vrijedi pročitati. Čitatelji bi samo ponekad mogli zastati i provjeriti na internetu neke stvari koje Trueman spominje. Na kraju knjige nalazi se kazalo i kratak pojmovnik. Ako želite pronaći više informacija o temi koju knjiga obrađuje, možete pročitati Truemanovu knjigu *The Rise and Triumph of the Modern Self*. Ako želite podijeliti ovu poruku sa svojom crkvom i prijateljima, onda vam ova knjiga može biti vodilja u razumijevanju današnje kulture.

Matej Sakač